

“Itt van, pedig senki se hívta”¹

Kivonat az MKE-n 2020. november 5-én elhangzott előadásból

Előadó: Nagy Gergely, az artportal főszerkesztője

Az előadásban érintett főbb témák:

1.

- Pályakezdés a kortárs képzőművészetben
- A 40 alatti, nemzetközi művészkarierek tanulságai
Egy nemzetközi kutatás következtetései
- Dilemmák és személyes stratégiák:
intézményes vs. kereskedelmi karrier?
alkotás vs. megélhetés?

2.

- Hol, milyen terepeken használható a művészi kreativitás, innovativitás?
Rövid esettanulmányok

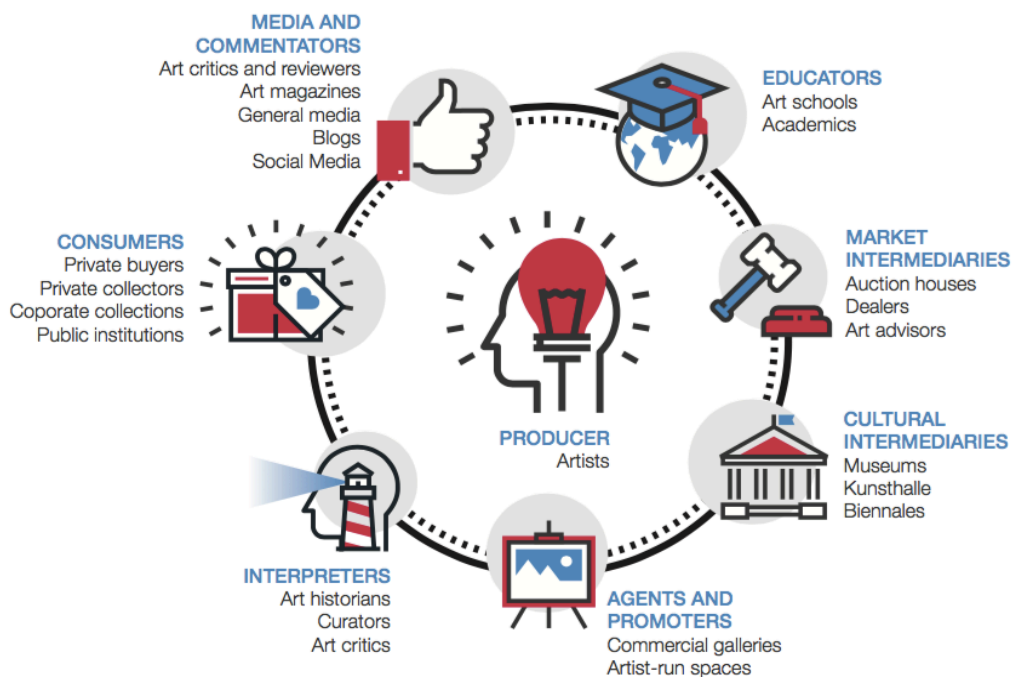
3.

- A hazai intézményrendszer és a pályakezdés

1. Pályakezdés a kortárs képzőművészetben

A művészeti ökoszisztéma és a művészeti „újratermelés” jelenlegi struktúrái csak akkor tarthatók fenn, ha a művész „termel”. Vagyis, ha rendszeresen új generációk lépnek be az ökoszisztémába.

THE ART MARKET ECOSYSTEM

Forrás: ArtTactic

Kik az „új művészek”, mit lehet tudni róluk?

Az ArtTactic nevű nemzetközi művészeti-piaci tanácsadó cég 2018-as [NextGen Artists](#) című kutatása² a 40 év alatti (U40) képzőművészeket vizsgálta a gazdasági, pénzügyi szektorban megszokott adatelemzési módszereket is használva. Szigorú kritériumok alapján 1300 művészt választottak ki a világból, majd ezt a listát 500-ra szűkítették. Ennek a „Top 500” művészeknek a pályaképét alapul véve vontak le következtetéseket az U40-es művészgeneráció egészére.

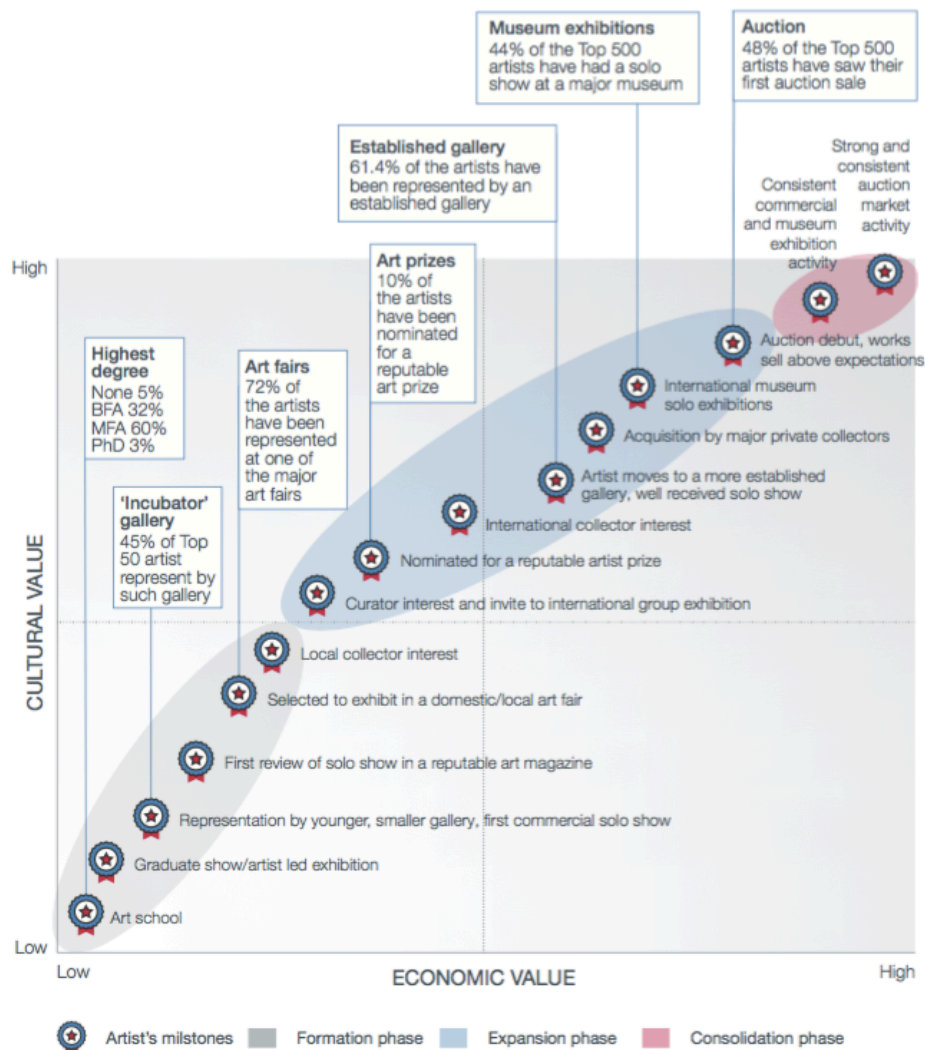
A számos érdekes adat mindegyikére ebben a kivonatban nem térek ki, amit kiemelnék, az az, hogy a vizsgált művészek döntő többsége a *művészeti felsőoktatásból* kerül ki. A Top 500-on belül a Top 50 művész közé 5% kerül be, aki autodidaktának mondható, 60%-nak van MA-je, 3%-nak PhD-je. Érdekes a migrációról szóló adat is: a Top 500 művész 52%-a nem ott él és dolgozik, ahol megszületett, az európai művészek pedig döntős

többségükben Európán belül maradnak.

A Top 500 művész 98%-át képviseli legalább egy kereskedelmi galéria. Ezek jobbjára *incubator* galériák (a jelentés megkülönböztet *blue chip*, *established* és *incubator* galériákat). Földrajzi eloszlásukat tekintve érdemes megjegyezni: még mindig New York az első (a Top 500 művész 32%-át ottani galéria képviseli), London a második (22%), ezek tehát a legközpontibb helyek, de az európai centrumok között ott van Berlin (15%) és Brüsszel (7%) is.

Érdemes megjegyezni, hogy a 40 alatti művészgeneráció reprezentációja szempontjából egyre nagyobb a biennálék és művészeti nagyesemények szerepe. Ezek közül kettőre külön is érdemes most figyelni: a MANIFESTA következő kiadása 2022-ben Pristinában (Koszovó)³ kerül megrendezésre, a szintén 2022-es dOCUMENTA (Kassel) kurátorai közt pedig magyarok is lesznek, az OFF-Biennále Budapest stábja⁴. Ez a két esemény a közeljövőben fokozottan irányíthatja majd a figyelmet Kelet-Európa új művészeire.

Az ArtTactic jelentése egy „ideáltipikus” művészkariert is felvázolt (még mindig a Top 500 művész pályaképének vizsgálata alapján): tanulságos még akkor is, ha egy-egy egyéni művészpálya nehezen szorítható koordináták közé (itt az kulturális érték és a gazdasági érték a két koordináta). Érdemes megfigyelni, az egyes pályaszakaszokhoz milyen indikátorokat rendeltek a kutatás készítői, illetve azt is, hogy mit árul el a művészeti intézményrendszerrel ez a grafikon.

Forrás: ArtTactic

Néhány adatra, információra külön is felhívnom a figyelmet.

A „formation phase”, azaz a pályakezdő szakasz elején megjelennek a „kipakolások” (graduate show) és a kis galériás kiállítások, akár a művészek maguk szervezte bemutatkozások.

Egyre fontosabbnak tűnik a művészeti vásárok szerepe: a Top 500 művész 72%-a részt vett ilyen vásárokon. A „formation phase” közepén megjelenik a kereskedelmi érdeklődés, a végén pedig a helyi gyűjtői érdeklődés.

Jól látható, hogy a művészeti intézményrendszer „összjátéka” alakítja ki a művész pozícióját, a kanonizációt, a kiválasztódás folyamatait. A kereskedelmi és művészeti

intézményi szempontok ideális esetben kiegészítik egymást, a kis és nagyintézmények egymásra figyelve, egymásra referenciaként tekintve működnek együtt.

Fontos, hogy e folyamatok előfeltétele minden szereplő megléte, transzparens szakmai szempontrendszer, markáns profilja, valamint az, hogy autonóm módon, szakmai alapon hozzon döntéseket. Tisztában kell lenni azzal is, hogy a magyarországi intézményrendszer, bár nagy vonalakban hasonlít a fejlett ország intézményrendszeréhez, csak a '90-es évek óta próbált adaptálódni a nyugat-európai modellekhez, működésekhez. Folyamatosak a torzítások, a beavatkozások – főként az állami intézményi szinten –, így a visszajelzéseket sem képes mindig pontosan megadni, a kanonizáció folyamata sem mindig egyértelmű.

Dilemmák és személyes stratégiák

Az ArtTactic kutatása az állapítja meg, hogy két típusú művészpálya különböztethető meg a vizsgált, 40 alatti művészeknél. Az egyik a művészeti intézményrendszer lépcsőfokain át vezető, lépésenként felépülő pálya, a másik inkább a kereskedelmi siker felől építkezik, a piac visszajelzései mentén. Nem helyezi szembe a kettőt, hierarchiába sem, nem állítja azt sem, hogy e kettő nem találkozhat bizonyos pontokon, csak leírja e kétféle utat, és azt is, hogy a művészek nagy része egyensúlyra törekszik a kétféle értékrendszer között.

Ez átvezet a személyes motivációk kérdéséhez. Milyen motivációval indul el egy alkotó, vagy nagyon leegyszerűsítve: mi fontosabb? Autonóm műveket hozni létre, függetlenül a kereskedelmi, anyagi szempontoktól és ezzel párhuzamosan máshonnan teremteni elő a megélhetés költségeit? Vagy figyelembe véve a piacot, a megrendelői igényeket – és amennyire lehet, megtartva az egyéni alkotói törekvéseket is –, a művészeti piacra „állítani elő” műveket?

Itt ejtettünk szót arról, hogy mennyire fontos jól kezelni a visszajelzéseket, a kudarcot és a sikert is. A közönyt és az elismerést is. Mennyire fontos tisztában lenni az adott kontextussal, ahová a műalkotások kerülnek. Ismerni a közeget és ismerni önmagunkat is. (Utaltunk a sorozat első előadására, amely az önismeret jelentőségéről szólt egy művészi pálya felépítésében.)

Szót ejtettünk a flexibilitásról is: egy autonóm, következetes művészi pálya nem zárja ki, hogy ezzel párhuzamosan akár alkalmazott művészeti munkákból éljen meg valaki (pl. grafikai tervezés), vagy tanításból – de itt is fontos tudni, hogy ki mire képes, alkaltilag mi az, ami megfelelő a számára.

2.

Kreativitás, innovativitás

Az „innováció” fogalmának értelmezései a képzőművészet kontextusában.

Individuális pályák, csoportok illetve intézmények rövid bemutatása – néhány példa az innovatív művészi gondolkodás „felhasználási” lehetőségeire, megjelenési formáira a művészettel határos területeken.

Esettanulmányok:

- Lawrence Abu Hamdan (1985) pályája⁵

illetve a *Walled Unwalled* (2018) c. munkája

- Ars Electronica (Linz)⁶

Az AE fesztivál és az AE kutatóközpont

- Assemble Studio (London)⁷

valamint a *Granby Four Streets* (2013-) c. projekt

- Forensic Architecture (London)⁸

valamint a kasseli dOCUMENTA-n 2017-ben bemutatott projektjük,

a *73sqm_9:26min*

3.

A hazai intézményrendszer és a pályakezdés

Ebben a részben a magyarországi művészeti intézményrendszer néhány elemére koncentráltunk, azokra, amelyek a pályakezdés szakaszában a leginkább fontosak lehetnek. A színtér aktorai és szerepük, feladatuk, profiljuk.

- Artist rune space-ek⁹ (Különböző modellek ismertetése: egyesületi forma, magánszerveződés, illetve valamilyen párhuzamos üzleti modell, amely fenntartja a művészeti tevékenységet.)

MŰTŐ, Hidegszoba, ISBN könyv+ galéria, FERi, Telep, PINCE, aqb, SKURC (ez utóbbit az MKE-n frissen végzett hallgatók hozták létre 2019-ben).

- Művészeti szervezetek

FKSE, FFS, FISE, ACAX

Itt az FKSE jelentőségét külön kiemeltük. Ez az a szervezet, amely a kanonizáció első lépéseit is jelenti, a megfelelő „visszaigazolások” is meg tudja adni, „belépési pontokat” is teremthet az intézményrendszerbe. Első helyen azonban közösséget jelent, kiállítási lehetőséget, generációs kapcsolódásokat, nemzetközi kapcsolatokat, információáramlást, tudásmegosztást.

- Konkrét szereplők, személyek felsorolása, bemutatása:

FKSE: Lődi Virág, ISBN: Istvánkó Bea, MŰTŐ: Kókai Zsófia, Hidegszoba: Berdi Tamás, Trafó: Szalai Bori + Szalipszky Judit, ACAX / Glassyard: Bencsik Barnabás, Pince: Magyar Zsuzsa, Telep: Kovács Kristóf, aqb: Kukla Krisztián, Easttopics: Kígyós Fruzsni, Kopeczky Róna, FERi : Oltai Kata

- Közpénzből működő, többnyire önkormányzati non profit galériák

Liget Galéria, Óbudai Társaskör Galéria, Trafó Galéria, Fészek Galéria (ez utóbbi nem önkormányzati fenntartású, hanem egyesületi formában működik)

- Kereskedelmi galériák

INDA, Vintage, Kisterem, acb, Molnár Ani, Deák Erika, Viltin, Faur Zsófi, 2B, Várfok, Trapéz, Horizont, Knoll

Tulajdonosok és galériavezetők:

INDA: Tallér Ágnes / *Ongjerth Dániel*, acb: Pados Gábor / *Fenyvesi Áron*, Vintage: Pócze Attila, Viltin: Dián Krisztina, Deák Erika, Faur Zsófi, Molnár Annamária , 2B: Böröcz László, Horizont: Arató Balázs, Trapéz: Földvári Zoltán, Várfok: Szalóky Károly, Kisterem: Valkó Margit, Glassyard: Csörgő Tünde / *Bencsik Barnabás*, Knoll Galéria (Bécs-Budapest): Hans Knoll / *Pilinger Erzsébet*, Mission Art: Jurecskó László, Kishonthy Zsolt

- Közpénzből működő kunsthallék, múzeumok Magyarországon és problémáik

Az intézményi autonómia és a transzparens, szakmai működés problémáiról, a profilok alakulásáról, a Budapesten kívüli intézményrendszerről. Rövid esettanulmányok: Múcsarnok, MODEM

- Kunsthalle típusú intézmények

Múcsarnok, MODEM, m21 (Pécs, *Zsolnay Negyed*), MűvészetMalom (Szentendre), Budapest Galéria, Capa Központ

- A kortárs művészet szempontjából szóba jövő múzeumok, gyűjtemények Magyar Nemzeti Galéria, Ludwig Múzeum, Kiscelli Múzeum, Paksi Képtár, SZIKM (Székesfehérvár), Szombathelyi Képtár, ICA-D (Dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet)

- Az OFF-Biennále Budapest és jelentősége

Az OFF kezdetei. profilja és pozíciója a hazai és nemzetközi szintén.

- Residency programok, nemzetközi kapcsolódások

¹ Utalás Karas Dávid munkájára a Kívül tágas c. projektben, 2013. március

² <https://arttactic.com/editorial/welcome-to-the-next-generation/>

³ <https://manifesta.org/2019/05/manifesta-14-to-be-hosted-in-pristina-kosovo-in-2022/>

⁴ <https://artportal.hu/magazin/documenta-15-az-off-biennale-budapest-is-a-meghivott-kozremukodok-kozott/>

⁵ <http://lawrenceabuhamdan.com>

⁶ <https://ars.electronica.art>

⁷ <https://assemblestudio.co.uk>

⁸ <https://forensic-architecture.org>

⁹ A témához ajánlott cikkek, filmek:

A művészet nem pénzkérdés, a villanyszámal igen

<https://artportal.hu/magazin/a-muveszet-nem-penzkerdes-a-villanyszamla-igen/>

„Elfogadni, hogy ez a helyzet és kitalálni egy alternatívát”

<https://artportal.hu/magazin/elfogadni-hogy-ez-a-helyzet-es-kitalalni-egy-alternativat-dokuvideo-budapesti-non-profit-galeriakrol/>

Már békeidőben is nehéz volt a helyzet. Budapesti non profit helyszínek a járvány idején

<https://artportal.hu/magazin/mar-bekeidoben-is-nehez-volt-a-helyzet-budapesti-nonprofit-helyszinek-a-jarvany-idejen/>